بەکورتی20: ماڵ.. دۆزینەوەی زێد دۆزینەوەی خۆتە.. ئازاد حەمە

ماڵ، Home، شوێنی خۆتە، داڵدەی دڵە و زمانیش لەوێ دەپشکوێت. گەڕانەوە بۆ ماڵەوە چەشنی گەڕانەوەیە بۆ زێد(نیشتیمان)، بۆ لای خۆت، بۆ ئەو شوێنەی هەبوون هەیە. ئەو کاتەش،کە وندەبیت دەتەوێت بدۆزرێیتەوە، تۆ ئەو کاتە دۆزراویتەوە، کە لە ماڵەوەیت. ماڵەوە لای خۆبوونە chez soi/ at home، شوێنە هێژاکەیە. واتە زێد خۆتی. پێش ماڵەوە شتێک نییە ناوی هە بێت، هەشبێت ئەوە نەبوونە، نازێدە، یان ونبوونە. (ونبوون) دوورییە، لە دەرەوەی زێدە. هەچکات ماڵەوە نەما، ونبوون، ئاوارەیی(هەندەران) Exil لەدایکدەبێت. وەدەرنانیش، کەوتنە ئەودیو دەرگای ماڵەوە، هەر لێرەوە دەستپێدەکات.
لە ماڵەوەدا دەکرێت شڵەژانێک، بێزارییەک هە بێت، هەر ئەوەش وەڕەسی دروستدەکات و دەرهاویشتەکەشی دەبێتە ئاوارەیی(هەندەران). ئاوارەیی دەردە، دایکی نامۆییە. (ئاوارەیی) سەرزەمینیی دابڕان و پەرتییە. ئەوەش، کە ئاوارەیی بکرێت بە نیشتیمان(زێد) دیارە زێد ئیدی بیرناکاتەوە. زێد لە ڕۆڵەکانی خۆی بێزارە.
ئەو دەمە ئاوارەیی(هەندەران) پەردە لەڕووی زێد هەڵدەداتەوە، کە لە ئاوارەیدا ،بەبەراوورد بە زێد، پرسیاری دیکە لەدایکدەبێت: من کێم؟ بۆ زێد دەبێت هە بێت؟ ماڵەوە شایانی ئەو هەموو قوربانییەیە؟ ئەمانە بەشێکن لەو پرسیارە تاڵانەی ئاوارەیی دەیانخوڵقێنێت. هەرلە بەرئەوە لێرەدا دەپرسیین: ماڵەوە (زێد) چییە؟ بۆ کوێ دەچیت؟ بۆ ماڵەوە….ماڵەوە کوێیە؟ ئەو شوێنەی زێدە منداڵدانی ماڵەوە نییە؟ ئەدی بێ زێدی چییە؟ داخۆ دۆزینەوەی زێد چی دەگەیەنێت؟ کوێ زێد نییە؟ هەندەران؟ ئەی کە زێد دەتخاتەدەرەوەی خۆی هەندەران نابێتە زێد؟کەی زێد یان ماڵەوە لە زێدبوونی، ماڵەوەبوونی، خۆی دەکەوێت؟
ماڵەوە (زێد) چییە؟ راستە ماڵ پێکهاتەیەکی فیزیکی هەیە، لە گشت هەماکانی ماڵ ئەوە نییە. ماڵ شوێنێکیشە کە تاک تیایا هەست بە بوونی خۆی و ئەو جۆرە سەربەخۆییەشدەکات، کە ناسنامەی تاکبوونی بۆدادەتاشێت. وەکیتر، لە ماڵەوەبوون Homeness بەپێی زمانەکان گوزارەی جیاواز دروستدەکات: بۆنموونە لە زمانی فەرەنسی بەواتای””لای خۆبوون être chez soi”” دەگەیەنێت، لە زمانی سویدی

بەو مانایەدێت، کە لە شوێنێکدا هەست بە ئاسایش و ئارامیدەکەیت و....
سەرباریئەوە، هەموو بەدوای ماڵێکی خۆش و پارێزراودا وێڵیین و برینی لەدەستدانی ماڵیش بەئاسانی ساڕێژنابێت. چونکە (ماڵ) جیهانی ناوەوەیە. جیهانێکە کە هەنێری ئاسوودەیی و سەلامەتییە. کەواتە لە ماڵەوەبوون لەو شوێنەبوونەیە هەست بە ئاسایش و خۆشی دەکەین. کە لە ماڵەوەین واتە لای خۆمانیین، لە دەرەوە نیین و ئەمەش واتە لە منداڵدانی یادەوەرییەکانی خۆماندایین.
گەلە ماڵەوە ناوەوەیە. بۆیە ماڵەوە لەگەڵ دەرەوەدا کێشەی هەیە. ماڵەوە بەرەنجامی ناوەوەبوونەکەی خۆیەتی. گشت ماڵەوەیەک زێدەکە. زێد مژدەیە بۆ مانەوە، ئاماژەیە لەسەر بەردەوامیی و هەبوون. ئەگەر سوور بشزانیین زێد دەردە وەکیتر هەروەک دەرمان لێیدەڕوانین. سەیرە!!
شێڤەی ماڵەوە چەشنی شێڤەی زێد دژوارە. ماڵەوە هەروەک زێد بەدوامانەوەیە. لەمان ناگەڕێت و لێناگەڕێین. دەرککردنیش بۆ بوونی ماڵەوە دەرککردنە بۆ بوونی زێد. (زێد) دایکی ماڵەوەیە، ماناکەی گشتگیرتر و تۆکمەترە. راستە ماڵەوە و زێد هاوخەمی یەکن، لە زێد گوزارشتە لە ماڵە گەورەکە.
ماڵەوە (زێد) شوێنی منە، کەس ناتوانێ بەڕێت دەرەوە. ماڵەوە داڵدەیەکە، کە هزری ماناوە تیایدا دەڕسکێت و ئیدی بیانووم پێویست نییە بۆ مانەوەکەم. لە ماڵەوەدا (من) سەرگەرمی خۆیەتی. تا ماڵەوە هەبێت منێک هەیە. وەکیتر، سەراغکردنی ماڵەوە دوای لەدەستدانیدێت. ئەم سەراغەش زۆرجار دوای جەنگ، ئاوارەیی، ونبوون دەستپێدەکات.
هەیهات هەموو ماڵەوەمان دەوێت، ماڵێکمان گەرەکە بۆ خۆمان. تەنها لە ماڵەوەدا، لە زێددا، هەست بە خۆبوونی خۆمان دەکەین. چونکە ماڵەوە توندوتۆڵ و گشتگیر ترە لە گشت شوێنێکیتر. زۆرجاریش بە ڕاشکاوی داوای ماڵەوە دەکەین، دەمانەوێت ماڵەوەیەک هەبێت تا بۆیبگەڕێینەوە.
وێڕای ئەوەی گوترا،ماڵەوە دەتوانێت بمانخەسێنێت. ئەمەش ئەوکاتە ڕوودەدات، کە ماڵەوە هێشتا لە ماڵەوەبوونی خۆی خاڵینییە. ئەو دەمەی ماڵەوە گوشارە و فەریادڕەس نییە ئیدی ماڵەوە بۆ دەرەوە، بۆ (هەڵهاتن لە ماڵەوە)، بە ئاوارەیی پێدەکرێتەوە. لەم لایەنە هەژێنەرتر ئەوەیە، کە کاتێک ماڵەوە، زێد، ئاوادەبێت. لێرەوە دەردەکە دەستپێدەکات. ئەمە ئەوکات دێت، کە ماڵەوە خۆی ناوێت، کە زێد لەخۆی بێزارە. دیرۆکی ماڵەوەش پڕە لەم نموونانە. ئەوەی کە ماڵەوە نامێنێت، ئیدی شوێنێک نیە بەناوی گەڕانەوە. ئەوەی دەبێت(هەیە) تەنها ڕۆشتنە، ئاوارەبوونە و بەس. داستانی

(بەهەندەرانیبوون) یش لێرەوە دەستپێدەکات.

دوا گوتنمان سەبارەت بە زێد ئەوەیە، کە دیدی فەلسەفییانە بە ماڵ دەمانبات بەرەو ئەوەی،کە ماڵ ناوەوەیەکی هەیە، کە داوای نیشتەجێیبونمانلێدەکات. بۆیە لای هایدیگەر "پەیوەندی نێوان مرۆڤ و فەزا هیچی تر نییە جگە لە نیشتەجێبوون و بە توندی بیرکردنەوە و قسەکردن". زمان لێرە بابەتە. لە ماڵەوە زمان دەتێگە.هەرچی لێڤیناسی بیرمەندە جەخت لەسەر ڕەهەندی رەوشتیی ماڵ دەکاتەوە. ماڵەوە لەنێوان خودی خۆت و ئەویتردا. جوولەکەبوونەکەی لێڤیناس مانای بۆ ئەم جۆرە شیکارییە بە ماڵ هەیە. هەنا ئارێنت، خانمە بیرمەندی جوولەکە، وایبەدەچێت (هاتنەدەرەوە لە ماڵەوە) بۆ دەرەوە بۆئەوەیە بەشداری لە سیاسەت بکەین. لە هانا ئارێنتەوە ئەمە فێردەبیین: "لە ماڵ چوونەدەرەوە بەرەو کایەی گشتی، بۆ سیاسەتکردن، و هەڵاتنیش لە فشارەکانی کایەی گشتی و گەڕانەوە بەرەو ماڵەوە". لەم حاڵەتەدا ماڵ پەناگەیە کە تاکەکان دەتوانن لە "گێژەڵوکەی ژیانی گشتی" پاشەکشە بکەن. ئەوەندەش یادوەری لە چەمکی ماڵ دا بۆ گاستۆن باشلار گرنگە بە ئەوانی پێشخۆی ئەو گرنگییەی نییە. چونکە ماڵ شیعرگەراییەکی خۆی هەیە. (شیعرگەرایی ماڵ) دەمانباتەوە ماڵەوە.

ئازاد حەمە
پرۆفیسۆر لە فەلسەفە لە زانکۆی سلێمانی